

ȘOMERII — O CATEGORIE OMOGENĂ?

MIRELA DÂMBEAN-CREȚA, MARA ILEANA GALAT, MIHAELA CODIN

În mai 1992, în cadrul institutului a fost realizată în București, o anchetă — pilot pe un eșanțion de 1000 de șomeri, criteriile de reprezentativitate avute în vedere fiind sexul și categoria socio-profesională.

Dacă într-o primă analiză¹ am încercat să fixăm principalele coordonate care ar putea descrie colectivitatea șomerilor, dorim acum să aprofundăm răspunsul la întrebarea „Cine sunt acești șomeri?” Aceasta din mai multe motive:

- în primul rând fenomenul este nou pentru țara noastră, astfel încât, având în vedere sfera pe care o afectează, devine absolut necesară cercetarea lui;

- în al doilea rând, deși la momentul realizării sondajului numărul șomerilor nu era prea mare (rata șomajului era de aproximativ 4—5% la nivelul întregii țări), progresia lui de la o lună la alta devenise evidentă;

- în al treilea rând, dorim să schițăm (în măsura posibilităților) caracteristicile comportamentale ale șomerului român, să evidențiem particularitățile sau dimpotrivă, similitudinile cu ceea ce literatura de specialitate occidentală prezintă în acest sens.

Dată fiind lipsa unor informații statistice satisfăcătoare, studiul mai amplu pe care îl avem în vedere s-a concretizat pentru început, într-o asemenea anchetă — pilot, prin care am stabilit unele puncte de reper.

Din aceste considerente, am încercat o interpretare mai elaborată a distribuției șomerilor, folosind, în principal, analiza multiplă de corespondență. Deoarece, pe de o parte, majoritatea șomerilor cuprinși în eșanțion (74% din total) au menționat ca motiv al disponibilizării reducerea activității/desființarea unității (iar alți 12% sunt absolvenți de liceu sau de învățământ superior), iar aplicarea analizei în cazul variabilelor obiective ce definesc status-ul nu a putut oferi o imagine clară pe de altă parte, am încercat să realizăm tipologizarea acestora folosind ca dimensiune primară comportamentele de căutare a unui loc de muncă, surprinse în chestionar prin cinci variabile (modalitatea de a găsi un loc de muncă, acțiunile concrete întreprinse în acest scop, atitudinea referitoare la necesitatea unui curs de recalificare, disponibilitatea și preferința pentru o întreprindere de stat/particulară).

Pentru a putea studia distribuția status-ului și a percepțiilor șomerilor vis-à-vis de anumite aspecte ale vieții în funcție de tipul de comportament, am încercat o reducere a dimensiunii care-l exprimă (variabilele în discuție având toate nivel categorial de măsurare) folosind analiza multiplă de corespondență (prin metoda celor mai mici pătrate). În acest fel, cele cinci dimensiuni au fost reduse la două:

¹ Mihaela Codin și Mirela Zecheriu, *Starea de șomaj și comportamentul șomerilor*, seria Politică Socială, nr. 4/1992, CIDE, București.

- o primă axă care discriminează între cei care doresc să își caute (găsească) un loc de muncă în întreprinderi particulare și cei care preferă să lucreze în întreprinderi de stat, pe de o parte și între cei care doresc să încerce o activitate pe cont propriu și cei care așteaptă o ofertă din partea oficiului de forță de muncă și șomaj, pe de altă parte. Această axă explică 28% din inerția totală și ar putea defini un tip care-și asumă riscul și încearcă să se integreze în economia de piață/un tip care preferă siguranța creată de un stat paternalist;

- o a doua axă care discriminează între cei care au întreprins ceva pentru a-și găsi un loc de muncă și sunt dispuși să facă anumite sacrificii în acest sens (o muncă temporară, de o calificare inferioară sau la mare distanță de casă) și cei care nu au întreprins nimic, preferând să rămână șomeri. Această axă explică 26% din inerția totală și poate defini o atitudine activă/pasivă în căutarea unui loc de muncă (vezi figura nr.1).

După definirea acestor două axe (dimensiuni), pe planul astfel determinat am proiectat două seturi de variabile:

a) variabile de status, în ideea că poate un anumit status anterior ar putea determina un tip de comportament;

b) aprecieri asupra modului (măsurii) în care au fost afectate diferite dimensiuni ale vieții șomerului.

a) În ceea ce privește prima categorie de variabile, acestea se referă la: nivelul pregătirii școlare, vechimea în muncă, numărul de întreprinderi în care a lucrat, sexul, vârsta, starea civilă, numărul de copii, profesiunea tatălui și venitul pe persoană din familie.

Proiectarea lor pe planul definit anterior a dus la delimitarea a patru grupe principale (vezi figura nr.2):

- prima, formată din cei care nu au întreprins nimic pentru a găsi un loc de muncă (nu caută), preferând să rămână șomeri, având deci o atitudine pasivă;

- a doua, caracteristică pentru tipul de șomer care preferă siguranța creată de stat: ei așteaptă o ofertă din partea oficiului forței de muncă, preferând să se angajeze la o întreprindere de stat. Este vorba de persoane cu un nivel de educație foarte scăzut (cel mult școala generală), mai înaintate în vârstă (peste 46 ani), având în întreținere doi sau mai mulți copii. De asemenea, datorită vechimii mari în muncă (15-25 de ani sau mai mult), ei consideră inutil un curs de recalificare;

- a treia, formată din persoane care doresc să-și asume riscul unei activități pe cont propriu sau preferă să se angajeze într-o întreprindere particulară;

- a patra, cea mai numerosă și mai eterogenă. Trăsătura caracteristică este faptul că, neavând preferințe pentru o întreprindere de stat sau una particulară, aceste persoane încearcă să-și găsească prin forțele proprii un loc de muncă, conștientizând faptul că oferta Oficiului forței de muncă este total nesatisfăcătoare; pe de altă parte nu au, însă, posibilitatea demarării unei afaceri proprii. În această grupă regăsim șomeri cu niveluri diferite de pregătire profesională (de la școală profesională până la studii superioare), în vârstă de până la 38 de ani, cu o vechime în muncă corespunzătoare (până la 15 ani). De asemenea, ea cuprinde atât femei, cât și bărbați, persoane necăsătorite sau căsătorite, având cel mult un copil, persoane ce se situează pe trepte diferite de venit individual (de la 0-3000 lei/persoană până la 7000 lei sau mai mult).

b) În ceea ce privește proiectarea celei de-a doua categorii de variabile, acestea se referă la măsura în care subiecții au considerat că au fost influențate de către starea de șomaj:

TIPURI DE COMPORTAMENTE ÎN CĂUTAREA UNUI LOC DE MUNCĂ

DISTRIBUȚIA CATEGORIILOR VARIABILELOR DIN ANALIZĂ

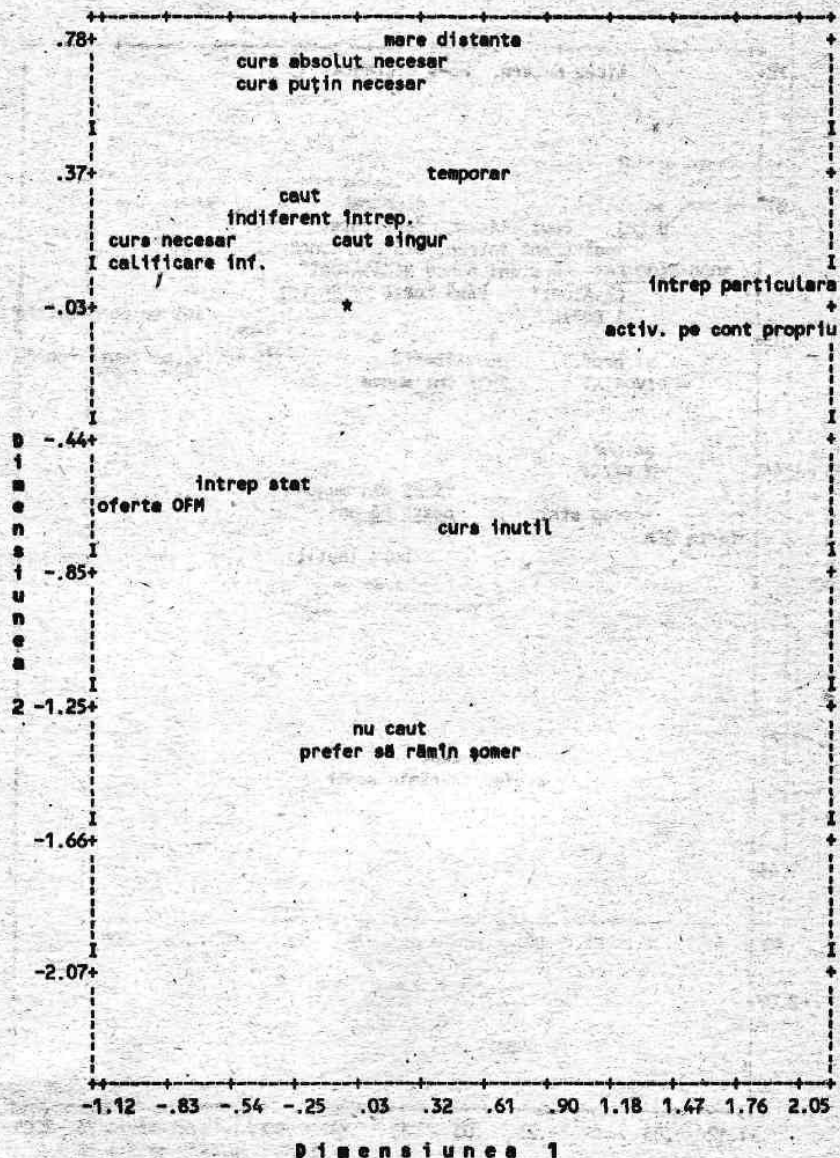

FIGURA 1

PROIECȚIA VARIABILELOR DE STATUS

PE PLANUL DEFINIT DE TIPURILE DE COMPORTAMENT

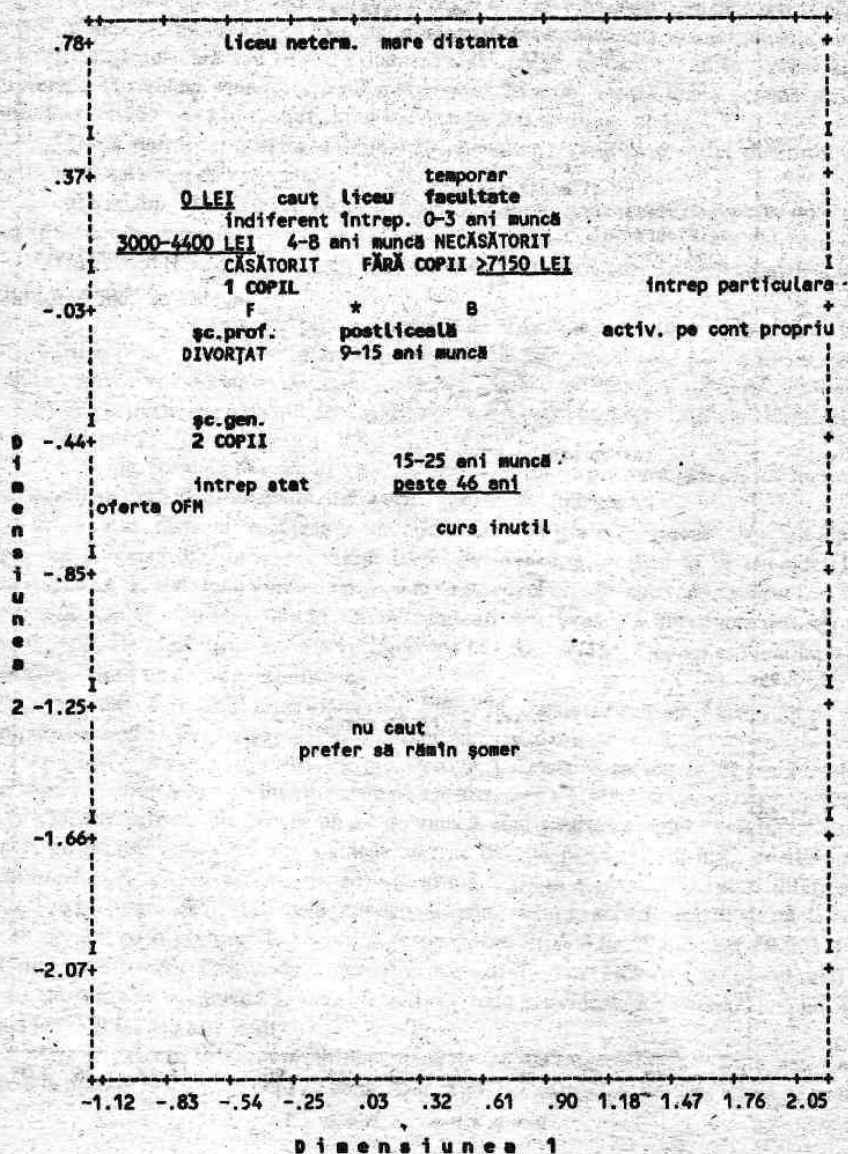

FIGURA 2

PROIECȚIA VARIABILELOR DE PERCEPȚIE PE PLANUL DEFINIT DE TIPURILE DE COMPORTAMENT

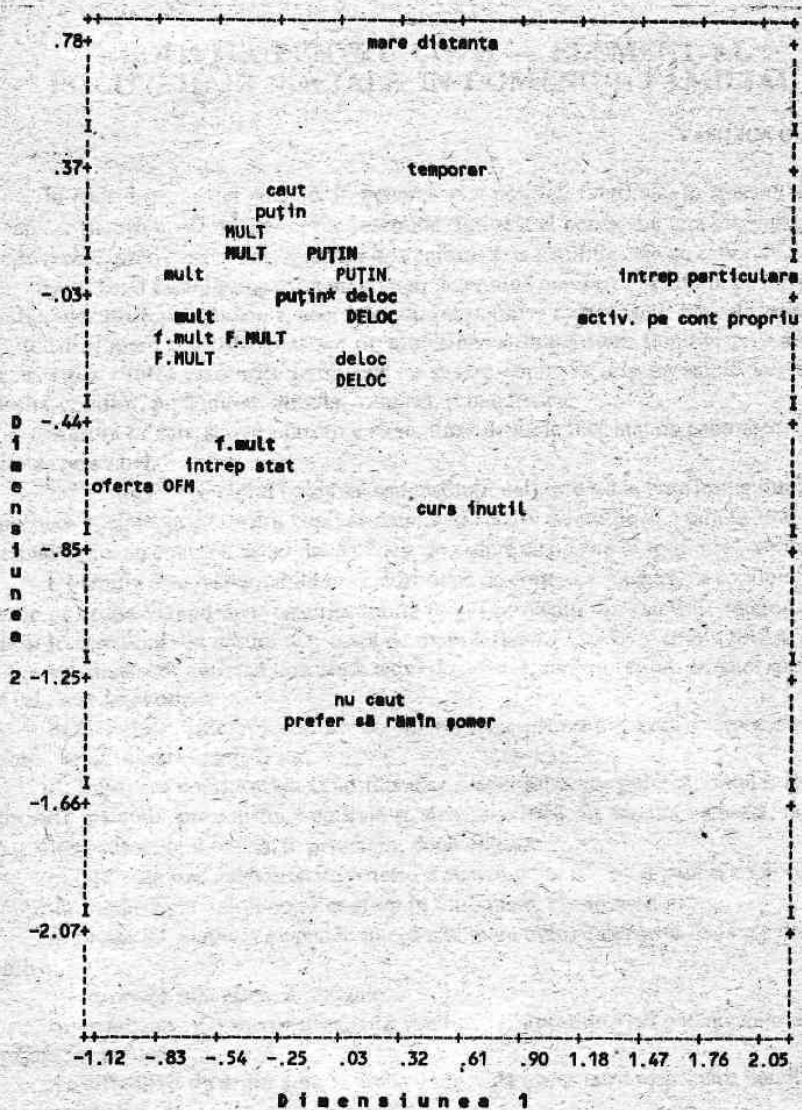

FIGURA 3

LEGENDĂ

- mult - afectarea încrederii în forțele proprii
- mult - afectarea stării sănătății
- MULT - afectarea nivelului de trai
- MULT - afectarea coeziunii familiei